

מבשר טוב

סעודה ג'

פרשת משפטים

תשע"ג

עיה"ק צפת

- א -

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמֹר לְפָנֶיהֶם (שמות כא, א), פירש רש"י, ומקור דבריו מהמכילתא, "כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני".

ויש להבין מה הסלקא דעתך שמצוות אלו שנאמרו בפרשת משפטים לא נאמרו מסיני שעל כן הוצרך רש"י לומר מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני, והרי הדבר מבואר מצוות שמיטה בפרשת בהר, שפתח הכתוב בלשון "וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר" (ויקרא כה, א), ופירש שם רש"י בזה"ל: "בהר סיני - מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בת"כ. ונ"ל שכך פירושה, לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה - שמסיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב".

הרי שהדבר פשוט שכל המצוות נאמרו בסיני, ולא הוצרך הפסוק בפרשת בהר אלא לחדש שאף פרטותיהן ודקדוקיהן נאמרו מסיני, ואם כן קשה לשם מה הוצרכה התורה להדגיש כאן שהדינים המנויים בפרשת משפטים נאמרו מסיני.

והרא"ם (רבי אליהו מזרחי) תירץ קושיה זו, שאין כוונת רש"י לומר שאף מצוות אלו ניתנו למשה בסיני ולא אמרן מפי עצמו, אלא כוונתו לומר שאף דינים אלו ניתנו במעמד הר סיני עצמו שניתנו בו עשרת הדברות בקולות וברקים, ולא באותם ארבעים יום שעמד בהר.

והאור החיים הק' מקשה על פירושו זה "אין דבריו נראים ולא מתקבלים לומר כי דיבר ה' יותר מעשרת הדברות וכו', הגם שהיה רבי ישמעאל אומר בפירוש כן (במכילתא), היה צריך כח וראיה לדבריו, ומכל שכן שלא אמר רבי ישמעאל אלא מה עליונים מסיני, ולא אמר מה עליונים בקולות וברקים, ודברים אלו אין לשמוע להם... ויותר נכון להניח הדבר בצריך עיון לדברי רש"י, מלפרש בו כי הבין בדברי רבי ישמעאל שאמר ה' אלה המשפטים כדרך שאמר עשרת הדברים. ואם כונת הרב רא"ם לומר שנאמרו בקולות לבד ולא כסדר עשרת הדברות, גם זה אינו, כי זה יהיה בנין ג' בסדר הדבור, הא' הוא סדר אשר דיבר ה' בו עשרת הדברים, ב' סדר שהיה רגיל לדבר עמו כל הארבעים יום כל מצות התורה, ג' סדר דבור אלה המשפטים, ומי יטה אזנו לשמוע דברים אלו, לבנות מציאות שלא מצינו לו כיוצא בו בתורה, ועוד יש להקשות, אלא שהדברים פשוטים".

והו"ז בסה"ק אזור אליהו (בפרשתן, ד"ה ואלה השני) כתב שיש מקור לדברי הרא"ם מדברי רש"י במסכת תענית (כא: ד"ה אל מול) וז"ל "אל מול ההר ההוא - מדכתיב ההוא משמע כל זמן שהוא בגדולתו, שהשכינה עליו, נסתלקה השכינה במשוך היובל וגו'. ואף על גב דהאי קרא בלוחות הראשונות כתיב לא נסתלקה שכינה עד לוחות האחרונות שניתנו ביום הכפורים, וגם כל ימות החורף שעסקו במלאכת המשכן שהתה שכינה בהר, ומשם ניתנו כל המצות

בקולי קולות ולפידים ביום קבלת עשרת הדברות, עד אחד בניסן שהוקם המשכן, ונסעה וזזה שכינה מן ההר וישבה לה על הכפורת, ושם באהל מועד נשנית התורה כללותיה ופרטותיה וכו'".

הרי לפנינו שנחלקו בזה הרא"ם והאור החיים הק' האם כל המצוות ניתנו בקולות וברקים כמו עשרת הדברות או לא, אך עכ"פ מבואר ש"מה הראשונים מסיני" הכוונה על עשרת הדברות שנאמרו מסיני.

אך עדיין צ"ב, דאם כל המצוות נאמרו בקולות וברקים, א"כ הקושיא על רש"י עומדת במקומה, דהרי כל המצוות נאמרו בסיני כמו שמבואר בפרשת בהר, ומה החידוש בזה שהדינים שבפרשת משפטים נאמרו בסיני.

- ב -

ואא"ז בסה"ק תולדות אדם (פרשת משפטים, דצ"א ד"ה ואלה) תירץ הקושיא הנ"ל, וזל"ק: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. ופירש רש"י ז"ל כל מקום שנאמר ואלה בוי"ו מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני. ויש לדקדק הלא הדינים גם כן נכללו בכלל כל המצוות שנאמרו בסיני, כמו שרש"י ז"ל הקדוש מפרש בעצמו בפרשת בהר סיני אצל שמיטה, דלכך נאמר שם בהר סיני בפירוש, לרמז על כל המצוות, מה שמיטה נאמרה כללותיה ופרטותיה מסיני אף כל המצוות כן.

"ונוכל לומר שכך הוא כוונת רש"י ז"ל, מה הראשונים מסיני, היינו העשרה דברות ששמעו ישראל מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו היה הדיבור מתפוצץ לכל אחד ואחד מישראל, עד כלות הנפש, כמו שכתוב (שיר השירים ה, ו) נפשי יצאה בדברו, ואחר כך החזיר רוחם על ידי טל של תחיה כמו שדרשו חז"ל (שבת פח:), ואז על ידי כן היה להם השתוקקות אצלו יתברך שמו יותר ויותר, אף אלו מסיני וגו', היינו הדינים מסיני, היינו בעת שידון הדיין את הנזק שבין אדם לחבירו צריך לתקן פגם הנפש גם כן, כי מסתמא מקודם שהזיק לחבירו פגם בנפשו ועל ידי כן בא לו ההיזק, אפילו היזק ממון הוא גם כן מחמת שפגם בנפשו, בגלל כן מוכרח לתקן את פגם הנפש. הגם שבלתי תשלומי דמי הנזק לא יועיל זה בעצמו, אף על פי כן התשלומין הם גוף הדבר, ותיקון הנפש על ידי החרטה מקירות ליבו הוא כמו הנשמה לדבר, עכ"ל"ק.

עולה מדבריו שפרשת משפטים המדברת בדיני ממונות נסמכה לעשרת הדברות, דכמו שעשרת הדברות ניתנו על ידי מסירות נפש, כמו כן דיני ממונות אף בהם שייך ענין נפש, שכל פגם ותיקון בממון הוא פגם ותיקון בנפש. והיינו, שדיני ממונות בפרשת משפטים לא רק נאמרו באופן של עשרת הדברות בקולות וברקים כמ"ש הרא"ם, אלא יש להם גם את המעלה והקדושה והכח של עשרת הדברות.

דהנה בגמרא ברכות (ה.) איתא: "אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב (שמות כד, יב) ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם, לוחות אלו עשרת הדברות, תורה זה מקרא, והמצוה זו משנה, אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים, להורותם זה גמרא, מלמד שכולם נתנו למשה מסיני". הרי שלעשרת הדברות ישנו ריבוי מיוחד ואינו נכלל בלימוד של כל התורה, ואע"פ שעשרת הדברות הרי הם ג"כ מכלל התורה, וזהו מחמת שעשרת הדברות יש להם כח המיוחד, וכח זה ישנו גם בדיני ממונות הנזכרים בפרשת משפטים.

ויש לבאר ענין זה על פי מה שכתב אמו"ר בסה"ק חלקת יהושע (עה"ת, פרשת משפטים, דל"א ע"ב ד"ה אלה המשפטים) וזל"ק: "דהנה ידוע, וכמובא באריכות בס' שומר אמונים, דהנה אנשים החיים יש להם כי אם בחינת ניצוץ קדוש מנשמתם, והעיקר שורש נשמה הוא בשמים ממעל, וצריכים להיות בקשר אמיץ שלא יתפרדו זה מזה. וזה היה עבדות הצדיקים לקשר את ישראל לשורשם. והנה ידוע כי על ידי עבירות ח"ו מפרידים עצמם מהשורש למעלה, ועוד יכולים להוריד ח"ו את השורש נשמה למטה למקומות נמוכים, וזה גלות השכינה.

"וזה מרומז לדעת, קשר עליון דאורייתא (מנחות לט.), ותא ואחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי (בבא בתרא עד.), לחבר הניצוץ בשורש.

"אך לפענ"ד בדור השפל איך נעשה היחוד הזה לקשר נשמת ישראל, הוא על ידי דרגא של מסירת נפש, כי נפש הוא רצון, ואם מוסרים את נפש הבהמיות להתגבר על התאוה, זה ענין מסירת נפש, שמוסר הכלל השי"ת. ומדה במדה, מה שאנו מוסרין להשי"ת חלק התאוות והגשמיות, אז השי"ת מקשר נפשותינו ורוחנינו ונשמותינו לשורש העליון. כי השי"ת הוא יחיד ומיוחד. וגם בעניני מצוות שבממון אם מקיימים בפרנסה מצוות צדקה וכדומה, זה ענין מסירת נפש, כי בממון כתוב (דברים כד, טו) ואליו הוא נושא את נפשו.

"וזה מרומז בדברי הק' ז"ל מקאזמיר, כי בתורתך כתוב לאמר - שבאם עוסק בלימוד התורה במצוות התלויות בממון, שזה מסירת נפש - זה כמו ענין קריאת שמע שהוא ג"כ ענין מסירת נפש.

"וזה אשר תשים לפניהם, שמרמז בזה"ק סדורא דגלגולא, כי מפני מה צריכים עוד להתגלגל, באם פוגמים ח"ו בעוונות אז נכרתים ח"ו מהשורש, וצריכים לבוא עוד הפעם בגילגול בזה העולם, לתקן לקשר בשורש.

"וזה יכולים ג"כ לקיים המצוות (נדצ"ל במצוות) של פרשת משפטים, שהם מצוות התלויות בממון, שאם עושים בנקודת אמת אז נעשה בזה היחוד והקשר.

"וזה שמרמז לא תעלה במעלות על מזבחי (שמות כ, כג), שאין צריכים למדרגות גדולות לבוא לזה, שמרמז בזה מזבח שעושה שלום בין המדות (מכילתא יתרו פי"א), כי אפילו בענין משפטים יכולים ג"כ לזכות לזה.

"וזה שמרמז רש"י ז"ל מה הראשונים מסיני - כי בעשרת הדברות היה ענין מסירת נפש בכל דיבור ודיבור, כמ"ש בגמרא שבת (פח:), כך אלו מסיני - המשפטי תורה ג"כ צריך להיות בבחינת מסירת נפש, בנקודת אמת, יהי רצון שזנכה לזה אכ"ר, עכ"ל"ק.

העולה מדברי קדשו, שבענייני ממון שייך ענין מסירות נפש כמו במתן תורה שפרחה נשמתם על כל דיבור ודיבור, והיינו שניצוץ הקדוש שהיה בהם נקשר ונתחבר עם שורשו למעלה עד שפרח מגופם, והקב"ה החזירו בהם על ידי טל של תחיה.

וביאור הענין, דבמסכת שבת (שם) איתא: "ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן, שנאמר (תהלים סח, יג) מלאכי צבאות יודוון ידוון, אל תיקרי ידוון אלא ידוון. ואמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים (תהלים ח, ה; ב), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה החזיר להן תשובה, אמר לפניו רבונו של עולם מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה, שנאמר (איוב כו, ט) מאחז פני כסא פרשז עליו עננו, ואמר רבי נחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו, אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים (שמות כ, ב), אמר להן למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלהים אחרים (שם, פסוק ג), בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודת גלולים, שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו (שם, פסוק ח), כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות, שוב מה כתיב בה לא תשא (שם, פסוק ז), משא ומתן יש ביניכם, שוב מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך (שם, פסוק יב), אב ואם יש לכם, שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב (שם, פסוק יג), קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם. מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים ח, י) ה' אדונינו מה אדיר שמך וגו', ואילו תנה הודך על השמים לא כתיב, מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר וכו", עכ"ל הגמרא.

והיינו שהיתה טענת המלאכים לקב"ה שאת התורה ששרשה בשמים יכולים לקבל רק מי שנמצא בשמים ולא בני אדם על הארץ. ואף שמה רבינו ע"ה נצח אותם בדברי תשובתו, אך עדיין לא יכלו ישראל לקבל את התורה אלא בשורשם הנפשי בשמים, אך לא בגופם על הארץ, ועל כן יצאה נפשם בזמן קבלת התורה, והיינו שחלק נפשם אשר בארץ התחבר בשורש נפשם שבשמים, והחיו אותם מלאכי השרת בטל של תחיית המתים, ומדוע הוצרכו לזאת, אלא כדי שיקבלו את התורה אף בגופם בעולם הזה, ודוק.

ומכלל הדברים שנתבארו למעלה אלו אנו למדים, שאם אדם מתנהג בדיני ממונות על פי דין תורה, אז זה נחשב לו למסירות נפש. ועל כן נאמר "ואלה המשפטים" וי"ו מוסיף על ענין ראשון, שאף משפטים אלו שהם דיני ממונות שייך בהם ענין מסירות נפש כמו בעשרת הדברות. ועל ידי התנהגות על פי דיני התורה בדיני ממונות יכול לקשר הניצוץ אלוק ממעל השוכן בו - לשורשו למעלה, באם ניתק מקודם משורשו מחמת עוונותיו.

- ג -

והטעם ששייך בממון מסירות נפש מבואר על פי מה שאמרו חז"ל בגמרא ברכות (סא, ב) "ואהבת את ה' אלהיך. תניא רבי אליעזר אומר, אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך, אלא אם

יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לך נאמר בכל מאדך, רבי עקיבא אומר בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך".

והיינו, שאצל מי שממונו חביב עליו מגופו, שייך אצלו מסירות נפש בהתגברות על נסיונות בענייני ממון, כמו בהתגברות במסירות נפש בפועל ממש. ומסירות נפש בענייני ממון פועל לקשר את ניצוץ אלוך ממעל אשר בו בשורשו למעלה כמו במסירות נפש בפועל.

ומסירות נפש בענייני ממון נלמד ג"כ מפרשת הבא במחלת הנאמר בפרשתינו, שנאמר (שמות כב, א) "אם במחלת ימצא הגנב והוכה ומת אין לו דמים", ופירש רש"י: "אם במחלת - כשהיה חותר את הבית. אין לו דמים - אין זו רציחה, הרי הוא כמת מעיקרו. כאן למדתך תורה אם בא להרגך השכם להרגו, וזה להרגך בא שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ורואה שנוטלין ממנו בפניו ושותק, לפיכך על מנת כן בא, שאם יעמוד בעל הממון כנגדו יהרגנו".

הרי שאדם מסוגל להרוג בעבור גזילת ממון, וכן להיפך, שאם מוותר מממונו ואינו מנסה לרמות ולגזול, אז נחשב זה כמסירות נפש.

עוד איתא בירושלמי תרומות (בסופו): "ר' יוחנן אמר איקפח בעלי קנייה, סליק לבית וועדא, והוה ר"ש בן לקיש שאיל ליה והוא לא מגיב, שאיל ליה והוא לא מגיב, א"ל מהו הכין, א"ל כל האיברים תלוין בלב והלב תלוי בכיס, א"ל ומהו כן, א"ל ומהו את כן, א"ל איקפחת בעלי קנייה, א"ל חמי לי זויתה, נפיק מחוי ליה חמיתון מן רחוק, ושרי מצלצל, אמרין אין ר"י הוא יסב פלגא, אמר לון חייכון כולה אנא נסיב, ונסיב כולה".

והיה שם המעשה שלסטים שדדו את רבי יוחנן, וריש לקיש שאל אותו שאלות אך ר' יוחנן לא השיב לו כי לא היה לו ישוב הדעת מחמת שניטל ממנו ממון, ואמר לו ר' יוחנן "הלב תלוי בכיס", עד שרדף ר"ל אחר הלסטים והשיב לו את ממונו. הרי שענין ממון נוגע בלב, ואם חסר לו ממון זה משפיע על לבו.

וכן אם נותן צדקה ועוסק במשא ומתן באמונה, כדאיתא בגמרא שבת (לא). "אמר רבא, בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה", וזו היא השאלה הראשונה ששואלים אותו, והוא מחמת כי כשעוסק במשא ומתן באמונה ממשיך את לבו לטובה ולרוחניות, ולפמ"ש א"ש.

ומשא ומתן באמונה הוא גופו תורה, וחדוש דיני ממונות באמונה יש לזה כל לטהר את האדם כמו עשרת הדברות. וכמ"ש בסה"ק מאור עינים (מסכת שבת, ד"ה נשאת) בשם הבעש"ט הק' זיעוכ"י וזל"ק: "נשאת ונתת באמונה. עסק משא ומתן הוא גם כן עבודה ותורה, כי כמה דינים יש על זה, ואמר הרב הבעל שם טוב ע"ה נבג"מ כי אם האדם הלומד את התורה לשם הבורא ברוך הוא, למשל אם לומד המשנה המחליף פרה בחמור (בבא מציעא ק). הוא חשוב מאוד לפני הבורא ברוך הוא, כל שכן אם עושה הדבר ומחליף פרה בחמור, ומנהיג עצמו בזה על פי התורה, ודאי יותר חשוב עבודה מעולה, כי בכל דבר שיש בעולם הכל לא בראו אלא לכבודו, וכל דבר קטן וגדול אינו מתנהג כי אם על פי התורה, אם לא באומות שמתנהגים על ידי מזלות, ומכל דבר יכול לעבוד את ה' ולהכיר נפלאות הבורא ברוך הוא, ושכל העליון ישיג מתוכו, וגם כן בפשוט, אם מתנהג על פי התורה, דהיינו איפה צדק ומדה צדק ומאזני צדק, הוא גם כן מקיים מצוה, ואמרו ז"ל (קדושין לט): ישב ולא עבר עבירה וכו', ואם כן כשמתנהג כן אזי הוא עוסק בתורה תמיד, אפילו בשעה שעוסק בסחורה", עכל"ק.

וכל כך חמורים ענייני ממונות, עד שהזוה"ק (ח"ב צד). אומר בזה"ל: "פתח רבי שמעון ואמר, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, תרגום ואלין דיניא דתסדר קדמיהון, אלין אינון סדורין דגלגולא, דינין דנשמתין דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשיה" עכל"ק. והיינו דאם גזל לאדם ממון צריך לבוא עוד פעם להתגלגל בזה העולם כדי להחזיר הגזל. ויתכן גם שזה כוונת השאלה "נשאת ונתת באמונה" דהיינו שאינך צריך יותר להתגלגל לעולם הזה.

- ד -

וענין מסירות נפש שייך בעוד אופנים. וכמו דאיתא בצעטיל קטן, מהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיעועכ"י (אות א) וזל"ק: "בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן, יהיה מהרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל, וידמה בנפשו ויצויר במחשבתו כאלו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא בשביל קדושת הש"י שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש הש"י, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל, רק מקיים מצות עשה דאורייתא", עכל"ק.

ועוד כתב שם (אות ב) וז"ל: "בפסוק א' של קריאת שמע וברכה ראשונה של שמונה עשרה יהרהר כנ"ל, ועוד יכוין - אם יענו אותו כל אומות העולם בכל עינים קשים ויפשטו עורו מבשרו להכחיש ח"ו ביחודו, יסבול כל היסורים ולא יודה להם ח"ו, ויציר בדעתו ומחשבתו כאלו עושין לו כנ"ל, ובזה יצא ידי חיוב קריאת שמע ותפלה כדין", עכ"ל.

והיינו, שקבלת עול מלכות שמים במסירות נפש, נחשבת כאילו מוסר נפשו בפועל ממש. ובשעת קריאת שמע הוא חיוב ממש כדי לצאת ידי חובת מצות קריאת שמע.

ויסוד הדברים מתבארים בשו"ת הרשב"א (ח"ה סימן נה) וז"ל: "והכלל, שצריכין אנו לקבוע בנפשינו הסכמה מוחלטת בכל עת שנקרא קריאת שמע, שאנו מסכימין למסור כל תאוותינו וחשקי לבבינו וכל נפשינו, מן האיברים ועד נטילת נפש והממון, על יחוד קדושת שמו וקבלת מלכותו, ושנראה בציר הלב כאילו באנו לידי כך וקיימנו. והוא אומר כי עליך הורגנו כל היום (תהלים מד, כג), וכי אפשר ליהרג בכל יום, אלא שבכל יום שאנו קורין בקריאת שמע ובכל נפשך, ומסכימים על כך, הרי הוא כאילו הורגנו באותה שעה עליו יתברך, כי כל המסכים על זה כאילו עשאו. והוא שאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, רוצה לומר יהיו מוסכמים וחוקקים על לבבך. ומדעתי, כי זה היה מדעת מ"ש בגמרא בברכות (ג:): עד היכן כוונת הלב עד על לבבך, כי בלתי גמר כוונת הלב והסכמתו לא יתכן אמיתת הענין, על כן באומרנו על לבבך אנו צריכים להתבונן על כוונה הזאת ושנסכים עליה", עכ"ל.

- ה -

והנה איתא בגמרא יומא (פו.) לגבי עון חילול ה' שעונשה מיתה, וז"ל הגמ': "אבל מי שיש חילול השם בידו, אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר (ישעיה כב, יד) ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון".

וטעם הדבר, מפני שחילול ה' הוא ההיפך מקידוש ה', וכמ"ש הרמב"ם (יסודי התורה פ"ה ה"ד) וז"ל: "כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ונהרג ולא עבר הרי זה קידש את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה קידש את השם ברבים כדניאל חנניה מישאל ועזריה ורבי עקיבא וחביריו, ואלו הן הרוגי מלכות שאין מעלה על מעלתן, ועליהן נאמר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה, ועליהם נאמר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח. וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג הרי זה מחלל את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים, ובטל מצות עשה שהיא קידוש השם, ועבר על מצות לא תעשה שהיא חלול השם", עכ"ל. ועל כן מסתבר, שמאחר שהיה צריך למסור את עצמו למיתה ולא עשה כן ובזה חילל ה', מתחייב מיתה בידי שמים, ורק על ידי כן יש לו כפרה.

וישנם עוד עבירות שהעובר עליהם חייב מיתה בידי שמים, והיא כפרתו, וכגון מה שאמרו חז"ל בגמרא בבא מציעא (נט.) "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים", וישנם ראשונים שסוברים שיסוד איסור הלבנת פנים הוא מכיון דאזיל סומקא ואתי חוורא, וכדאיתא בגמרא שם (נח:): "כל המלבין פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים, אמר ליה שפיר קא אמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא", וכמו שאמרו חז"ל בגמרא בבא קמא (סה.) "מה לי כולה מה לי קטלה פלגא", והוא בגדר אביזרייהו של רציחה. ואפילו ביחידות - ולא דוקא ברבים - מחויב להפיל עצמו לכבשן האש ולא להלבין פני חבריו.

וממילא מה שאמרו חז"ל יפיל עצמו לכבשן האש אינו רק לשון גוזמא כדי להורות גודל וחומר העבירה, אלא הוא חיוב ממש, ואם עבר על כך והלבין פני חבריו, הרי הוא חייב מיתה בידי שמים, ורק על ידי מיתה יש לו כפרה.

ולפי המבואר לעיל תיקון זה יכול להיעשות גם על ידי קבלת מסירות נפש במחשבתו, שהוא כמו מסירות נפש על קידוש ה' בפועל ממש. וכן כל ידי שמתגבר על נסיונות בענייני ממון והולך על פי דין תורה, אז נחשב לו ג"כ כמסירות נפש בפועל, ומכפר על עבירו שעונשם היא מיתה בידי שמים.

וכפי המבואר לעיל, היינו מחמת שכשעבר על חילול השם בזה מנתק משורשו הניצוץ אלוק ממעל שיש בו, וכשמקבל על עצמו מסירות נפש אז בזה מקשר ומחבר בחזרה הניצוץ הקדוש לשרשו, וזהו תיקונו.

לקבל הגליון מידי יום רביעי למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com